

# PROGNOS hösten 2011 Arbetsmarknadsutsikter Östergötlands län 2012





<b>Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsprognoser .....</b>	<b>1</b>
<b>Sammanfattning .....</b>	<b>2</b>
<b>Efterfrågan på arbetskraft och sysselsättningsutveckling .....</b>	<b>3</b>
<b>Näringsgrenar och yrken .....</b>	<b>6</b>
<b>Utbudet av arbetskraft .....</b>	<b>12</b>
<b>Öppet arbetslösa och sökande i program.....</b>	<b>14</b>
<b>Arbetsmarknadspolitiska utmaningar .....</b>	<b>17</b>
<b>Yrkesbarometer .....</b>	<b>24</b>
<b>Om prognosen.....</b>	<b>24</b>
<b>Källor .....</b>	<b>24</b>
<b>Diagrambilaga.....</b>	<b>25</b>

## Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsprognoser

I Arbetsmarknadsutsikterna för Östergötlands län presenteras den förväntade sysselsättnings- och arbetslöshetsutvecklingen samt bedömningar av utvecklingen inom industri, byggverksamhet, privata tjänster, jord- och skogsbruk samt offentlig sektor.

Dessutom beskrivs befolkning, arbetskraftsutbud, rekryteringsbehov, brist- och överskottsyrken samt vilka utmaningar länets arbetsmarknad står inför.

Arbetsförmedlingens prognoser är unika eftersom de bygger på intervjuer med ett stort antal arbetsställen inom i stort sett alla branscher. Materialet är insamlat och bearbetat under hösten 2011 och prognosperioden sträcker sig fram till utgången av 2012. Prognosen är tänkt att fungera som ett besluts- och diskussionsunderlag för alla som arbetar med att skapa goda förutsättningar för en väl fungerande arbetsmarknad.

Tack alla arbetsgivare, arbetsförmedlare och andra som medverkat i arbetet med prognosen.

## Definitioner

**Arbetskraftsdeltagande:** Arbetskraften mätt som andel av befolkningen i arbetsför ålder. I arbetskraftsdeltagandet ingår förvärvsarbetande, öppet arbetslösa och arbetsökande i program med aktivitetsstöd, 16-64 år.

**Outnyttjad kapacitet:** Hur mycket produktionen kan öka med befintlig personal innan företag måste nyanställa.

**Nettotal:** Andel av arbetsställen som bedömt ökning av efterfrågan på varor/tjänster minus dito minskning.

**Programdeltagare:** Arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd.

**Registerbaserad arbetskraft:** används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik Rams) som består av alla som bor på en ort och som jobbar på orten eller som pendlar till jobb på annan ort. Dessa uppgifter uppdateras en gång per år i november.
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

**Säsongsrensning:** Säsongsrensning är en metod som görs för att jämna ut de säsongsmässiga variationerna under året, vilket tonar ned extrema värden i en serie. Det görs för att tydligare framhäva utvecklingsriktningen.

**Totalt antal inskrivna arbetslösa:** Summan av antalet öppet arbetslösa och antalet deltagare i program.

**Öppet arbetslösa:** Arbetssökande som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, aktivt söker och omgående kan tillträda ett arbete, samt inte deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

## Sammanfattning

Oron på världsmarknaden med flera sviktande ekonomier ger effekt här hemma i Östergötland. Många företagare är oroliga för framtiden. Fram till slutet av 2011 har utvecklingen varit god i Östergötland. Flera branscher har gått mycket bra. Bedömningen om framtiden är oviss och försiktigheten medför att nyrekryteringar uteblir, att inhyrd personal används mer frekvent och att visstidsanställningar upphör. Antalet varsel om uppsägning för tillsvidare anställda är fortfarande förhållandevis låga i Östergötland och bedömningen är att det totala antalet sysselsatta bara kommer att minska svagt under det kommande året.

### Inbromsning på arbetsmarknaden under 2012

Arbetsförmedlingens bedömning är att antalet sysselsatta i länet ökar med 2 200 personer under 2011 och minskar svagt med 500 personer under 2012. Sysselsättningsutvecklingen är mest positiv i de mellersta och västra delarna av länet.

De branscher som förväntas bevara en oförändrad sysselsättning under 2012 är jord- och skogsbruk och byggverksamheter. Flera delbranscher inom privata tjänster är fortsatt positiva och sysselsättningsutvecklingen förväntas vara positiv inom handeln och it-verksamheten. Antalet sysselsatta inom industrin och offentliga tjänster förväntas minska under 2012.

### Arbetskraften ökar

Östergötland har en förhållandevis god befolkningsutveckling som följer rikets utveckling väl. Det är framförallt de större städerna som ökar sin befolkning. Antalet personer som går i pension förväntas de kommande åren vara fler än tillträdande ungdomar till arbetskraften. Problemen är större i de mindre kommunerna. Det medför en minskande tillgång på arbetskraft i länet om inte fler väljer att flytta till länet eller att befolkningens arbetskraftsdeltagande kan öka. Antalet personer som går från sjukförsäkringen till arbetskraften var som störst under 2010 och förväntas förstärka arbetskraften marginellt under 2012. Arbetskraftsutbudet i länet förväntas öka under 2011 och vara oförändrad under 2012.

### Arbetslösheten ökar under 2012

Antalet arbetslösa personer i länet under fjärde kvartalet 2010 var 20 900. Till fjärde kvartalet 2011 förväntas arbetslösheten minska med 800 personer till 20 200. Under 2012 förväntas arbetslösheten stiga, särskilt under det andra halvåret, för att vara 20 900 under fjärde kvartalet 2012.

### Utmaningar på länets arbetsmarknad

Eftersom efterfrågan på arbetskraft minskar i länet och arbetslösheten stiger blir klimatet på arbetsmarknaden hårdare. Det blir då extra tufft för de grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det betyder att personer med korta eller bristfälliga utbildningar, funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, äldre personer och utrikesfödda kommer att ha svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Det är en stor utmaning att förändra attityder, höja utbildningsnivån, öka pendlingsmöjligheterna och öka integrationen. Det kräver samarbete mellan myndigheter, kommuner och privata och offentliga arbetsgivare.

Samtidigt förväntas arbetsgivarna fortfarande ha svårt att hitta arbetskraft med vissa kompetenser, såsom läkare, forskollärare och civilingenjörer med vissa kompetenser. Det innebär en utmaning för arbetsgivare i länet, privata och offentliga, att attrahera kompetent personal.

## Efterfrågan på arbetskraft och sysselsättningsutveckling

Inom det privata näringslivet har företagens bedömningar om marknadens efterfrågan på varor och tjänster förbättrats påtagligt sedan lågkonjunkturen, men nu skönjas en avmattning. Företagen är försiktigt optimistiska om framtiden men osäkerheten är stor framförallt beroende på utvecklingen i södra Europa.

I tabellen nedan visas företagens bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Inom jord- och skogsbruk är ovissheten stor beroende på världsmarknadspriserna på spannmål och de förändrade EU-stöden. Jord- och skogsbruken är den bransch som är mest pessimistisk om framtiden, men skogsnäringen är något mer positiv än jordbruksnäringen. Byggbranschen är en mycket konjunkturkänslig bransch. Flera stora infrastrukturprojekt är redan igång i länet och det håller en del av produktionen igång en tid framöver. Många byggföretag är pessimistiska inför vintersäsongen och försiktigt optimistiska inför sommarsäsongen. Industrin var den bransch som drabbades värst i krisen 2009 och den har på många håll i länet återhämtat sig väl. Orderingången har dock mattats rejält och flera industriföretag är oroliga för framtiden, vilket speglas i ett sjunkande netttotal. Privata tjänster är den bransch som är mest optimistisk om framtiden. Branschen som helhet stod sig väl under krisen 2009 tack vare hushållens höga disponibla inkomster. Flera delar går fortfarande bra och branschen har goda förhoppningar om framtiden, om än mindre optimistiska än i våras.

Totalt bedömer de privata företagen i Östergötland en mörkare framtid nu än de gjorde i våras och för ett år sedan. Efter att undersökningen genomfördes har det skett ytterligare försämringar inom flera ekonomier i Europa så bedömningarna kan dessutom vara något överskattade.

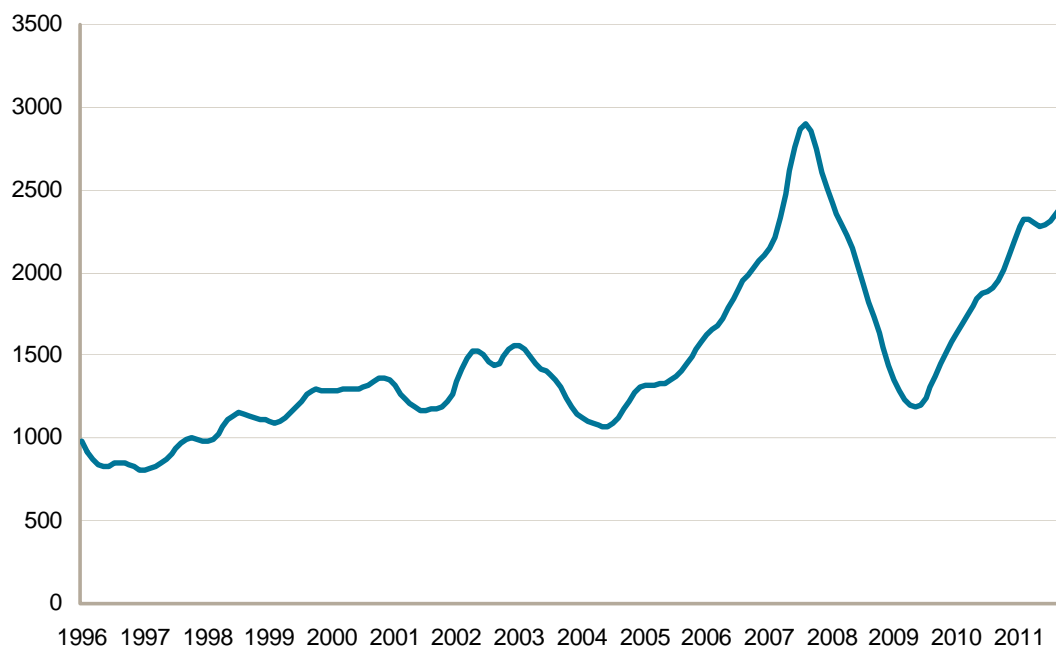
**Tabell 1: Andel av arbetsställen som bedömer ökning av efterfrågan på varor och tjänster minus andel av arbetsställen som bedömer minskning (netttotal)**

	Senaste 6 månaderna			Kommande 6 månaderna			6-12 månader framöver		
	Höst 2010	Vår 2011	Höst 2011	Höst 2010	Vår 2011	Höst 2011	Höst 2010	Vår 2011	Höst 2011
Jord- och skogsbruk	61	0	6	38	27	-16	31	-18	16
Byggnadsverksamhet	49	27	18	20	58	-16	48	47	20
Industri	47	45	27	34	50	2	49	41	21
Privata tjänster	37	33	25	40	58	26	46	54	40
<b>Totalt</b>	<b>41</b>	<b>33</b>	<b>22</b>	<b>34</b>	<b>50</b>	<b>13</b>	<b>46</b>	<b>45</b>	<b>28</b>

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

### Lediga platser

Antalet lediga platser ger en indikation på hur antalet sysselsatta utvecklar sig. I Östergötland är antalet nyanmäda lediga platser fortsatt på en hög nivå, vilket indikerar en fortsatt god utveckling av antalet sysselsatta i länet. Det är dock vanskligt att dra slutsatser direkt från denna statistik eftersom den ibland består av dubletter eller att en arbetsgivare annonserar ut fler jobb än vad som senare verkligen anställs.

**Diagram 1: Till Arbetsförmedlingen nyanmälda lediga platser, med varaktighet längre än tio dagar under perioden januari 1996 till oktober 2011**

Källa: Arbetsförmedlingen, säsongsrensade värden

### Kapacitetsutnyttjande

Andelen företag som har angivit att de inte kan klara en utökning av verksamheten utan att utöka personalstyrkan har stigit något sedan den förra undersökningen i våras och undersökningen för ett år sedan. Eftersom efterfrågan på varor och tjänster också har ökat under samma period indikerar det att personalstyrkan också har ökat, och därmed den totala sysselsättningen i länet.

Det höga kapacitetsutnyttjandet tyder på en ökad nyrekrytering framgent, men i kombination med bedömningen av minskad efterfrågan på varor och tjänster i de flesta branscher framöver bör sysselsättningsutvecklingen istället bli blygsam eller minskande. Den enda bransch som har höga netttotal för framtiden har också lågt kapacitetsutnyttjande. Högt kapacitetsutnyttjande i kombination med minskad efterfrågan på varor och tjänster tyder på få nyrekryteringar framöver men också få varsel.

### Tabell 2: Outnyttjad kapacitet i den privata sektorn

Tabellen visar andel av intervjuade arbetsställen som uppgett att produktionen kan öka 0 procent, 1-10 procent osv. utan att behöva anställa mer personal.

	0 procent	1-10 procent	11-30 procent	mer än 30 procent
Jord- och skogsbruk	41 %	41 %	6 %	12 %
Byggnadsverksamhet	20 %	68 %	11 %	2 %
Industri	13 %	57 %	18 %	11 %
Privata tjänster	15 %	47 %	30 %	8 %
<b>Totalt</b>	<b>16 %</b>	<b>52 %</b>	<b>24 %</b>	<b>8 %</b>

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

## Rekryteringsproblem

Arbetsgivarnas upplevda brist på arbetskraft har ökat sedan hösten 2009 då en nivå på 9 procent noterades. Vid den senaste undersökningen uppgav var fjärde arbetsgivare att de haft svårt att hitta kvalificerad personal. Den höga nivå som uppmättes under högkonjunkturen 2007 då mer än var tredje arbetsgivare hade svårt att hitta personal har ännu inte uppnåtts, men då var ju också arbetslösheten betydligt lägre. Utvecklingen i länet följer väl riksgenomsnittet. Att den upplevda bristen på arbetskraft kvarstår på en hög nivå tyder på att konjunkturen har varit god under det senaste halvåret.

**Tabell 3: Andel arbetsställen som har angett att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under det senaste halvåret (procent)**

	Hösten 2010	Våren 2011	Hösten 2011	Riksgenomsnitt Hösten 2011
Jord- och skogsbruk	26	36	11	23
Byggnadsverksamhet	28	25	32	37
Industri	21	26	32	27
Privata tjänster	14	21	21	23
Offentliga tjänster	36	31	31	38
<b>Totalt</b>	<b>18</b>	<b>24</b>	<b>25</b>	<b>28</b>

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

## Varsel

Antalet varsel har varit mycket låga under 2011. Under samma period 2010 (tom okt) varslades 1 800 personer om uppsägning i länet och under 2009 var motsvarande värde 5 000 personer. Trots oroligheterna i omvärlden har alltså inte arbetsgivarna i Östergötland varslat sin personal om uppsägning. Däremot finns det signaler om att viss-tidsanställningar kan komma att upphöra efter årsskiftet om inte de oroliga ekonomierna stabiliseras i Europa.

**Tabell 4: Antal varslade personer per år**

År	Antal varslade
2002	3351
2003	4799
2004	2926
2005	2753
2006	1890
2007	1575
2008	3675
2009	5332
2010	2067
2011 (t.o.m. oktober)	1214

Källa: Arbetsförmedlingen

## Näringsgrenar och yrken

Inom det privata näringslivet är optimismen överlag större än inom de offentliga verksamheterna. Industrin återhämtade sig väl i länet under 2010 och förväntas öka sin sysselsättning under 2011. Den bransch som ökade sin sysselsättning mest under 2010 var byggverksamheterna, som har haft stor efterfrågan även under 2011. Även privata tjänster har haft goda tider under 2010-2011. Under 2012 är osäkerheten stor och framförallt industrin förväntas minska sina personalstyrkor. Inom jord-, skogsbruk och byggverksamheterna förväntas sysselsättningen vara oförändrad. Inom privata tjänster förväntas en svag uppgång även under 2012.

Offentliga tjänster bedöms utifrån minskande skatteunderlag tvingas minska antalet sysselsatta, men det sker inte i första hand med hjälp av varsel av personal utan genom att inte återbesätta personalavgångar. Minskningen förväntas vara svag både under 2011 och 2012.

### Sysselsättningen i länet

Sysselsättningen i länet minskade med 5 000 personer från 2008 till 2009. Under 2010 är bedömningen att sysselsättningen utvecklades positivt igen och ökade med 1 000 personer. Under 2011 bedöms utvecklingen vara starkare och att sysselsättningen i länet ökar med 2 200 personer till slutet av året. Under 2012 förväntas sysselsättningen att minska svagt med 500 personer.

Utvecklingen inom det privata näringslivet skiljer sig mellan olika delar av länet. I de västra och mellersta delarna av länet är de flesta branscher positiva eller försiktigt optimistiska medan företagen i de östra delarna av länet är mindre positiva.

**Tabell 5: Sysselsättningsutvecklingen under prognosperioden. Jämförelse mot samma kvartal året innan.**

	Kvartal 4 2011	Kvartal 4 2012
Jord- och skogsbruk	→	→
Byggnadsverksamhet	↗	→
Industri	↗	↘
Privata tjänster	↗	↗
Offentliga tjänster	→	→
<b>Totalt</b>	<b>2200</b>	<b>-500</b>

Källa: Arbetsförmedlingen

### Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbruket i Östergötland sysselsätter 2,3 procent av det totala antalet sysselsatta i länet. Antalet sysselsatta inom branschen har varit minskande i årtionden för att de senaste tio åren varit i stort sett konstant. Det är en mansdominerad bransch men andelen kvinnor har ökat de senaste åren.

Den teknisk-mekaniska utvecklingen inom branschen har varit påtaglig under lång tid och med det följer krav på specifika bransch- och maskinkunskaper för att arbeta inom näringarna. Många av de som jobbar inom dessa branscher är egenföretagare och för att indvika fasta kostnader som egen personal medför hyrs ofta arbetskraft med F-skattsedel in. Det kan exempelvis gälla djurskötare, avbytare, maskinförare och skogsmaskinförare.

Ur ett globalt perspektiv har jord- och skogsbruken mycket god potential för god utveckling på lång sikt, särskilt med tanke på energiproduktionen som idag fortfarande är mycket liten. För Sverige och Östergötlands läns del innebär det faktum att olika länder har olika regelverk för produktionen att konkurrensen från importerade varor är mycket svår att bemöta. Sverige har bland annat flera exempel på hårdare regler vad gäller djuskydd och miljö, vilket fördyrar produktionen.

Oron i världsekonomin har gjort människor mer prismedvetna och efterfrågan på varor med mervärde, som ekologiska eller närproducerade produkter, har minskat till förmån för lågprisprodukter. Om hushållen fortsätter att vara försiktiga kan det bli svårt för mindre varumärken, små förädlingsföretag och gårdsbutiker att klara lönsamheten.

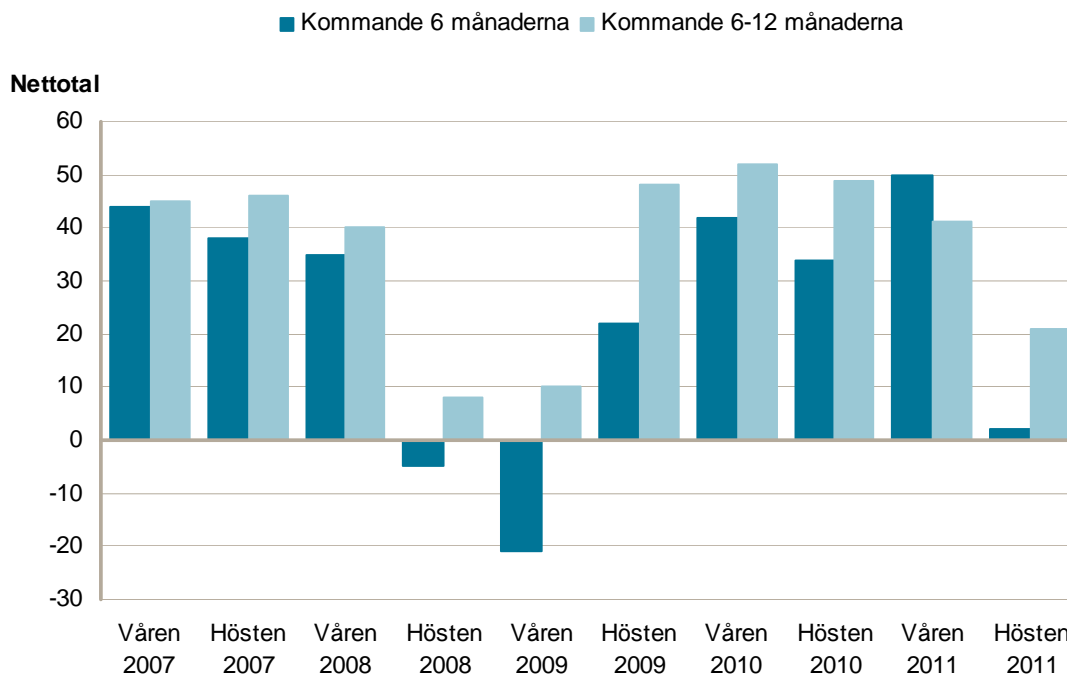
Kapacitetsutnyttjandet är högt inom jord- och skogsbruken och med ständig priskonkurrens från utlandet och små marginaler. Även det har betydelse för kompeteskraven inom näringarna. Djurskötare, maskinförare och skogsmaskinförare upplevs som bristyrken.

## Industri

Industrin i länet är av tradition en dominerande del av arbetsmarknaden. Under de senaste åren har branschen minskat sin andel av sysselsättningen både i länet och i riket. År 1990 var andelen sysselsatta inom industrin 25 procent i Östergötland och 21 procent i riket. År 2009 hade denna andel sjunkit till 17 procent i Östergötland och 14 procent i riket. Län som Jönköping, Kalmar, Kronoberg och Södermanland har högre andel sysselsatta inom industrin än vad Östergötland har. De kommuner med störst andel sysselsatta inom industrin i länet är Finspång och Boxholm. De kommuner med lägst andel sysselsatta inom industrin är Norrköping och Linköping. (SCB, Rams 2009).

Vår enkätundersökning visar att industriföretagen i länet är oroad för den vikande konjunkturen och nettotalen för de kommande 6 månaderna är betydligt lägre än vad företagens bedömning i våras var. För de kommande 6-12 månaderna är företagen mer positiva, men nivån är fortfarande förhållandevis låg.

**Diagram 2: Förväntningar om efterfrågan kommande 6 respektive 6-12 månaderna. Arbetsställen inom industrin.**



Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Industrin drabbades hårt under lågkonjunkturen 2008-2009, särskilt i de västra delarna av länet. Återhämtningen har varit stark under 2010 och första halvåret av 2011 för att sedan plana ut. Inför 2012 är osissheten stor. Det finns dock exempel på industrier som inte alls känner av den sviktande konjunkturen.

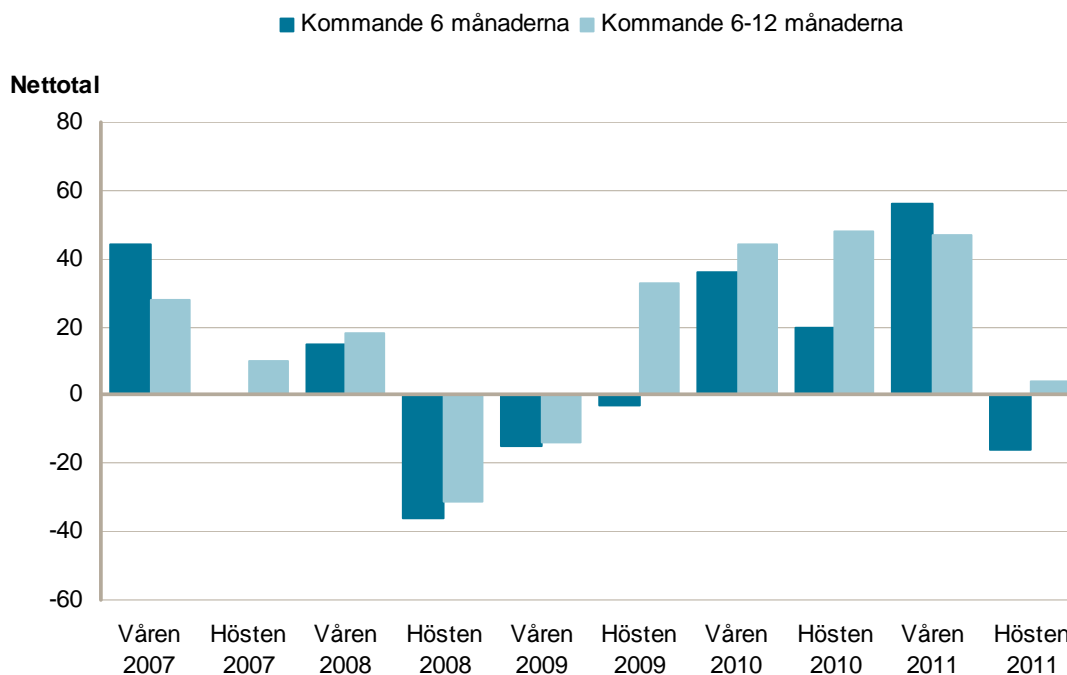
Den upplevda bristen på arbetskraft har varit hög under 2011. Efterfrågade bristyrken är bl.a. CNC-operatörer, svetsare och olika ingenjörer. Rekryteringsbehovet de kommande 6 månaderna är ungefär lika stort som i vårens undersökning. Däremot förväntas rekryteringsbehovet att minska under 2012.

### Byggnadsverksamhet

Byggnadsverksamheten i länet sysselsätter 6,6 procent av det totala antalet sysselsatta i länet. Det är samma andel som riket. Andelen sysselsatta i branschen har legat på samma nivå i länet de senaste tjugo åren.

Byggbranschen är en konjunkturkänslig bransch och var den bransch som gick starkast i länet under återhämtningen år 2010. Företagens bedömning av efterfrågan på varor och tjänster har också varit höga vid undersökningstillfällena under 2010 och våren 2011. Däremot bedömer företagen en betydligt svagare efterfrågan under de kommande sex månaderna och de kommande 6-12 månaderna. Efterfrågan har varit mycket hög på byggtjänster och nettotalet för de kommande 6-12 månaderna är positiv, så företagen räknar med en fortsatt relativt god nivå på efterfrågan på deras tjänster, efter en mindre god vinter 2011/2012.

**Diagram 3: Förväntningar om efterfrågan kommande 6 respektive 6-12 månaderna. Arbetsställen inom byggnadsverksamhet.**



Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

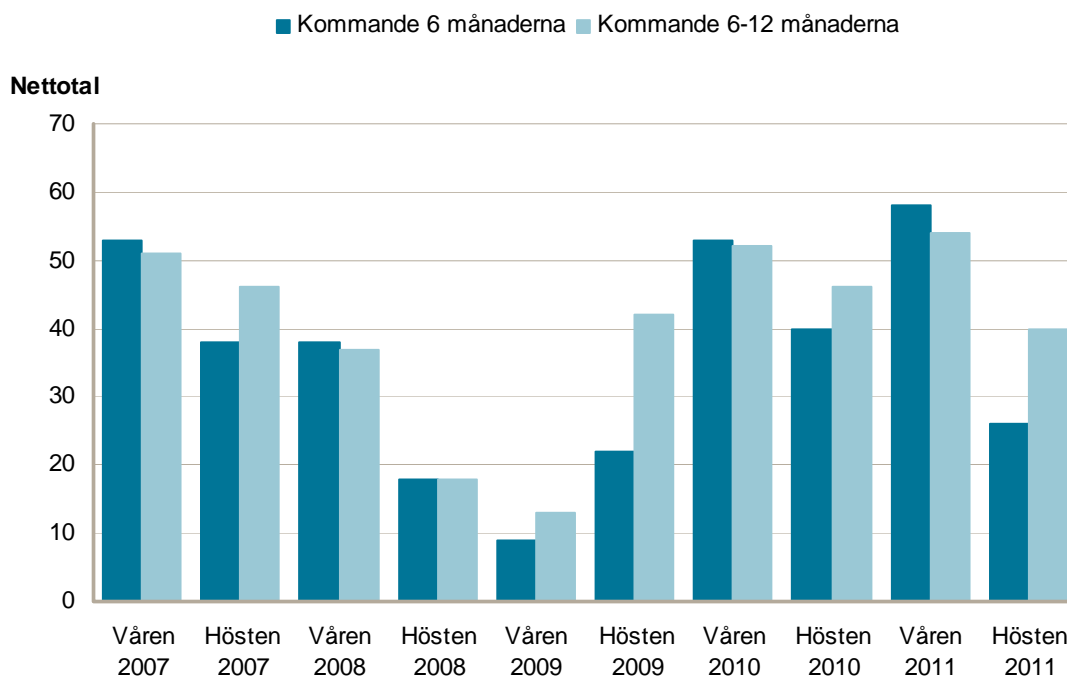
Den upplevda bristen på arbetskraft har varit fortsatt hög under 2011 och trots att efterfrågan på byggtjänster minskar under 2012 förväntas bristen på vissa byggyrken vara fortsatt hög, som exempelvis byggnadsingenjörer och byggnadstekniker.

Arbetsgivarna söker i första hand personer med yrkeserfarenhet och yrkesbevis. Det försvårar för många lärlingar som behöver en lärlingsanställning för att kunna kvittera ut sitt yrkesbevis. Via gymnasieskolan har det skett en snedfördelning av antalet utbildade lärlingar. Det har utbildats för många lärlingar inom el, t.ex. installationselektriker och el-montörer samtidigt som det råder brist på lärlingar inom VVS och plåtslagari.

## Privata tjänster

Den privata tjänstesektorn omfattar flera olika branscher, såsom handel, transport, hotell och restaurang samt finansiell verksamhet och företagstjänster. Den privata tjänstesektorn är den mest positiva branchen inför framtiden. I diagram 4 nedan redovisas företagens förväntningar om framtiden som är mycket positiva om än mindre positiva än i våras. Hösten 2008 hade företagen inom privata tjänster en dystrare syn på framtiden än vad de hade i undersökningen hösten 2011.

**Diagram 4: Förväntningar om efterfrågan kommande 6 respektive 6-12 månaderna. Arbetsställen inom privata tjänster.**



Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

Inom finansiell verksamhet och företagstjänster ryms de företag som säljer någon form av tjänster till andra företag. De är beroende av utvecklingen inom andra branscher, främst industrin, som använder inhyrd personal för att parera snabba konjunktursvängningar. Att använda sig av inhyrd personal var vanligt under uppgången efter lågkonjunkturen, men allteftersom konjunkturen stabiliserades avstannade utvecklingen och företagen valde i allt högre grad att själva anställa den personal de tidigare hyrde in. Sysselsättningsutvecklingen inom bemanningsbranschen är god i konjunkturuppgångar och minskande i konjunkturedgångar.

Handeln var en av de branscher som gick bäst under lågkonjunkturen. Den gick bra mycket tack vare att hushållens disponibla inkomst ökade även under lågkonjunkturen och hushållen bibehöll en hög köpkraft. Utvecklingen bedöms vara fortsatt god och företagen tror på fortsatt god efterfrågan. Det gynnar ungdomar eftersom många unga finner sina första jobb inom handeln.

Inom information och kommunikation är efterfrågan på arbetskraft mycket stor. Bristen på systemerare och programmerare är ständigt återkommande i det tekniktäta Östergötland. Trots den stora efterfrågan på systemerare och programmerare finns det inskrivna arbetslösa programmerare och systemerare på Arbetsförmedlingen. Det beror till viss del på att omsättningen i nuläget är stor tack vare den stora efterfrågan. Folk passar helt enkelt på att byta jobb och förhandla upp sin lön. Tack vare att rörligheten nu är stor hittar företagen nya medarbetare utan att ta in någon av de som idag

står utanför arbetsmarknaden. Arbetsgivarna rekryterar helt enkelt direkt från varandra.

Transportsektorn är helt beroende av andra branscher, främst handel, industri och byggbranschen. När efterfrågan ökar i de branscherna ökar efterfrågan inom transportsektorn. Företagen inom transportsektorn är försiktigt positiva inför framtiden och sysselsättningen inom branschen bedöms öka under 2011 för att vara oförändrad under 2012.

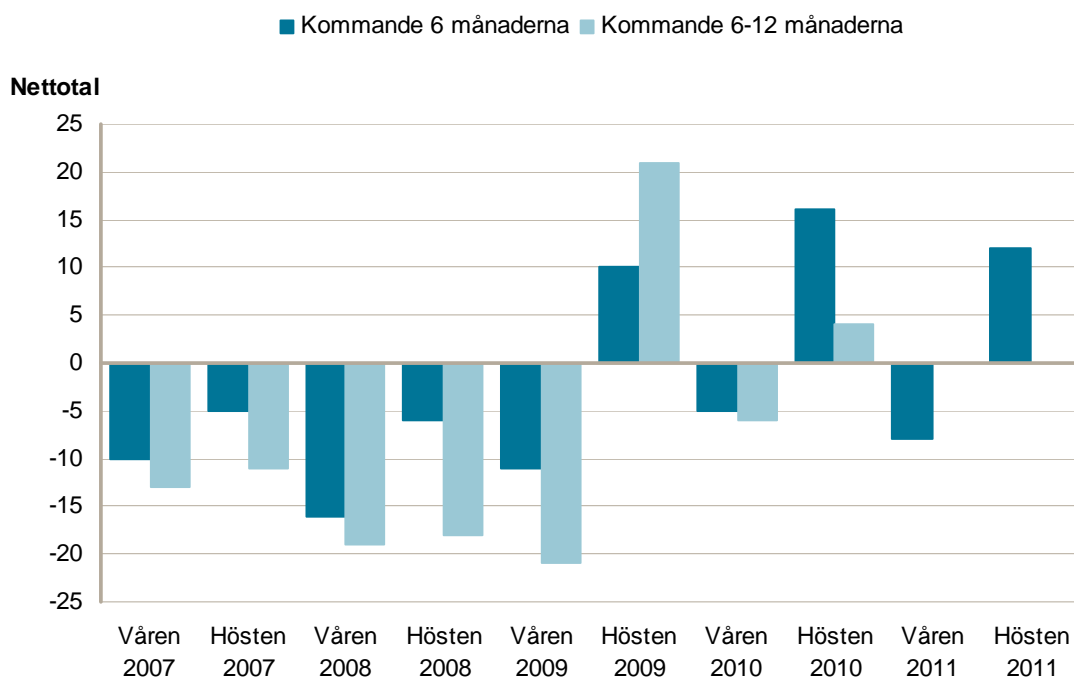
Hotell, restaurang och personliga och kulturella tjänster är branscher där kapacitetsutnyttjandet är förhållandevis lågt. Det betyder att trots att efterfrågan ökar framöver kan den mötas med befintliga personalresurser, vilket begränsar rekryteringsbehoven. Utbudet av tjänster påverkas också av olika trender i samhället. Det gör att nya företag snabbt kan etablera sig och andra försvinna. Det kan exempelvis gälla restauranger, skönhetsalonger, kroppsvård, nöjes- och evenemangsbranschen. Även om utvecklingen spås vara fortsatt positiv inom dessa områden växer utbudet av tjänster snabbare än efterfrågan. Därmed kommer kapacitetsutnyttjandet att förbli fortsatt lågt vilket har betydelse för lönsamhet och rekryteringsbehov.

De kompetenser som företagen tycker att det är svårt att rekrytera är duktiga kockar och väktare.

### Offentliga tjänster

Den offentliga sektorn sysselsätter drygt en tredjedel av samtliga sysselsatta i länet. Verksamheter inom skola, barnomsorg och äldreomsorg är starkt kvinnodominerade vilket gör att politiska beslut får direkt inverkan på stora delar av kvinnornas arbetsmarknad. Det är bekymmersamt att ohälsan är markant högre bland kvinnor, att arbetsvillkoren vad gäller arbetstiderna är sämre i kvinnodominerade yrken och att lönenivåerna håller de kvinnodominerade yrkena på lågstatusnivå, trots att verksamheterna till stor del bedrivs inom den offentliga sektorn. Det är viktigt att beslutsfattarna ansvar som arbetsgivare även i sin iver att erbjuda medborgarna kvalitativ service.

**Diagram 5: Förväntningar om verksamhetsutveckling kommande 6 respektive 6-12 månaderna. Verksamheter inom kommun, landsting och stat.**



Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar

De allra flesta verksamheterna inom offentliga tjänster är behovsstyrda. Politikerna försöker i möjligaste mån sätta upp ekonomiska ramar som motsvarar behoven, utifrån vad som är möjligt i den totala budgeten. Vi har ett par goda år bakom oss där positiva skatteprognoser gav verksamheterna mer pengar att röra sig med. När nu konjunkturen viker gör också skatteprognoserna det. Snaran om redan hårt ansatta verksamheter dras då åt. Besparingar måste göras på flera håll i länet, inte minst inom gymnasieskolan där de sjunkande elevantalen genererar minskande ramar för den verksamheten.

I Östergötland finns många statliga verksamheter, t.ex. Linköpings Universitet, SMHI och Statens väg- och transportforskningsinstitut. De statliga verksamheterna är generellt stabila och många efterfrågar mycket högutbildad arbetskraft som ofta rekryteras direkt från universiteten. Bristyrken som nämns är forskare, geotekniker, civilingenjörer och högskolelärare.

Lantmäterienheterna runt om i länet, både statliga och kommunala, har svårt att rekrytera lantmätare. Inom kommunernas socialtjänst är det problem att hitta socialekreterare med särskild kompetens inom barn med särskilda behov.

Kommunerna är den absolut största arbetsgivaren inom barnomsorg. Verksamheten utökas på flera håll och bristen på förskollärare är mycket stor. I vissa fall förs grundskollärare över till förskolan för att täcka upp för bristen på förskollärare. Barnskötare anställs i regel inte inom den kommunala barnomsorgen. Trots det erbjuder kommunerna utbildningar till barnskötare på gymnasieskolorna runt om i länet. Barnskötare är en av de enskilt största grupper inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. Med den nya gymnasiereformen och kommunernas höga krav på utbildning inom barnomsorgen är risken mycket stor att den här gruppen växer ytterligare.

Landstinget är den enskilt största arbetsgivaren i länet. Delar av verksamheten är upphandlad med externa utförare och antalet inköpta tjänster, både hos landstinget och hos de externa utförarna har en tendens att öka. Pensionsavgångarna är stora inom landstinget de närmaste åren och bristen på specialistläkare och specialistsjuksköterskor är påtaglig. Den totala förändringen av sysselsättningen inom landstinget är svagt minskande, främst inom administration och service, men även undersköterskor berörs.

Arbetsförmedlingen bedömning är att det totala antalet sysselsatta inom offentliga tjänster kommer att förbli oförändrad eller svagt minskande fram till slutet av 2012.

## Utbudet av arbetskraft

Arbetskraften i länet består av de människor som står till arbetsmarknadens förfogande. De kan arbeta eller vara arbetslösa. Storleken på arbetskraften påverkas främst av befolkningsutvecklingen. Andra faktorer som påverkar arbetskraftsutvecklingen är hur många som väljer att studera, sjuktal, ohälsotal, och hur många som av andra orsaker inte tillhör arbetskraften, tex värnpliktiga och föräldralediga.

Befolkningsutvecklingen är förhållandevis god i Östergötland och följer nära rikets utveckling. Det är framförallt Linköping som ökar, följt av Norrköping, medan de flesta småkommunerna har minskande eller oförändrad befolkning. Bedömningen är att utvecklingen fortsätter likvärdigt under 2011 och 2012. Den nordvästra länsdelen kan komma att påverkas mer positivt efter 2013 när de stora infrastrukturprojekten beräknas stå färdiga.

I Östergötland är nettopendlingen negativ. Det betyder att Östergötland i högre grad serverar andra län med arbetskraft än vad andra län serverar Östergötland med arbetskraft. Om arbetsgivarna i Östergötland kan höja sin attraktionskraft som goda arbetsgivare kan utbudet av arbetskraft öka i länet.

Sjuk- och ohälsotalen har sjunkit i hela landet de senaste åren. Det medför ett ökat arbetskraftsutbud. I Östergötland har antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning minskat med nästan 2 000 personer från oktober 2010 till oktober 2011. Ohälsotalet har minskat från 30,3 i september 2010 till 28,3 i september 2011. Både ohälsotalen och sjuktalet har stagnerat den senaste tiden och bedömningen är att tillförseln till arbetskraften från sjukförsäkringen kommer att vara marginell under 2012.

Antalet personer som väljer att studera följer delvis konjunkturen. Vid en lågkonjunktur är det ofta fler som väljer att studera längre medan det i en högkonjunktur ofta är fler som väljer att arbeta. Nu viker konjunkturen vilket talar för att fler skulle välja att studera, men samtidigt har antalet platser på högskolorna minskat något. I delar av länet har studiemotivationen av tradition varit mycket låg. Det har under en längre tid arbetats för att höja studiemotivationen i de här områdena och motivationen till högre studier har tenderat till att höjas något. Det är ett mycket viktigt arbete eftersom fler och fler jobb kräver någon form av eftergymnasial utbildning.

Det faktum att fler personer i länet närmar sig pensionsåldern än vad det går ut ungdomar från gymnasiet kommer att medföra en minskande arbetskraft i länet om inte inflyttning sker. Samtliga kommuner i länet förutom Linköping och delvis Norrköping har ett negativt gap mellan tillträdande ungdomar och avgående pensionärer de närmaste åren. Problemen är störst i de mindre kommunerna som har äldre befolkning.

Antalet personer i arbetskraften i Östergötland beräknas öka under 2011 för att sedan plana ut under 2012 och minska därefter.

## Stor grupp utanför arbetskraften

De personer som befinner sig utanför arbetskraften kan till exempel vara studerande, sjuka eller värnpliktiga. I Östergötland utgör dessa 25 procent av befolkningen. En förklaring till den något högre andelen utanför arbetskraften i Östergötland jämfört med riket är de höga ohälsotalen i Östergötland. Ohälsotalen har sjunkit i hela landet de senaste åren och så även i Östergötland. Männerna i Östergötland har lägre ohälsa än riksgenomsnittet, medan det bland kvinnor är högre ohälsa i Östergötland än i riket.

Bland ungdomar är det 51 procent som står utanför arbetskraften. De många studenterna i Linköping drar ner arbetskraftsdeltagandet bland ungdomar i länet. Med Linköping borträknat har ungdomarna i Östergötland ett arbetskraftsdeltagande på 58 procent, vilket är 3 procentenheter högre än riksgenomsnittet. Den stora potentialen att hämta fler till arbetskraften finns bland de utrikesfödda, där 44 procent av befolkningen befinner sig utanför arbetskraften. Det handlar om ett förbättrat integrationsarbete för att locka fler ur denna grupp in i arbetskraften.

## Öppet arbetslösa och sökande i program

I kommande avsnitt används begreppet *totalt antal inskrivna arbetslösa* för den samlade gruppen öppet arbetslösa och programdeltagare.

### Arbetslöshetens utveckling

Arbetslösheten steg kraftigt i hela landet under lågkonjunkturen 2008-2009. I februari 2010 noteras den högsta nivån i Östergötland på nästan 22 200 personer inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. Arbetslösheten har därefter kontinuerligt sjunkit med undantag för naturliga säsongeffekter med stigande arbetslöshet under sommarmånaderna. Minskningen under vårmånaderna var kraftfullare under 2011 än under 2010 medan minskningen under sensommaren- hösten var dubbelt så stor under 2010 som under 2011. Det tyder på en inbromsning på arbetsmarknaden under de senaste månaderna. I slutet av oktober 2011 var 19 900 personer inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i länet.

### Utveckling av deltagare i program med aktivitetsstöd

De arbetsmarknadspolitiska programmen syftar till att motverka långa tider i arbetslöshet. Jobb- och utvecklingsgarantin, som volymmässigt är det största programmet, omfattade i genomsnitt 6 050 personer under kvartal 3 2011. På ett år har antalet deltagare i programmet ökat med 6 procent. Det är fler män än kvinnor i jobb- och utvecklingsgarantin, 3 150 mot 2 900 personer. Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin har ökat kontinuerligt med i snitt 75 personer varje månad sedan början av 2008.

Det näst största programmet volymmässigt är jobbgarantin för unga. Programmet introducerades i december 2007 och omfattade i genomsnitt under kvartal 3 2011 2 000 personer. Av dessa var 900 kvinnor och 1 100 män. Antalet personer i jobbgarantin för unga har sjunkit det senaste året och var under kvartal 3 2010 nästan tre gånger så stort volymmässigt.

### Arbetslösheten ökar

Arbetslösheten bedöms öka främst under den senare delen av 2012 men den bedöms inte komma upp i rekordnivåerna från februari 2010 under loppet av 2012. Som genomsnitt för fjärde kvartalet 2012 förväntas arbetslösheten uppgå till 20 900 personer vilket är en ökning med 700 personer jämfört med fjärde kvartalet 2011.

**Tabell 6: Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd**

	Antal	Förändring mot motsvarande kvartal året innan
2007 kvartal 4	12 600	
2008 kvartal 4	14 300	14 %
2009 kvartal 4	20 700	45 %
2010 kvartal 4	21 000	1 %
2011 kvartal 4	20 200	- 4 %
2012 kvartal 4	20 900	3 %

Källa: Arbetsförmedlingen

## Arbetslöshetens struktur

I tabell 7 nedan återfinns den totala arbetslösheten för länets kommuner som ett genomsnitt för tredje kvartalet 2011. Av tabellen framgår att andelen arbetslösa av arbetskraften har minskat för samtliga grupper med undantag för utrikesfödda och personer med högst grundskoleutbildning. Lägst arbetslöshet har Ydre. Motala och Norrköping är de kommuner som har högst arbetslöshet i Östergötland. Båda är kommuner som tidigare har varit väldigt industritäta. Norrköping har genomgått en omfattande strukturomvandling och är nu den kommun i länet med minst andel sysselsatta inom industrin. Motala är senare i processen och drabbades hårt under lågkonjunkturen 2008-2009. Den stora skillnaden mellan dessa båda kommuner är möjligheterna till pendling, där personer i Motala har betydligt längre restider till närliggande stora orter. Oroande för de här båda kommunerna är att de även har förhållandevis hög arbetslöshet bland personer med eftergymnasial utbildning. Tabell 7 ger en tydlig bild av vilka grupper som har det svårt på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland unga, utrikesfödda och personer med högst grundskola är markant högre än för andra grupper.

**Tabell 7: Arbetslöshetens struktur, kvartal 3 2011**  
**Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, procent.**

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvinnor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Utrikesfödda	Inrikesfödda	Utbildning		
								Grundskola	Gymnasial	Eftergymnasial
0509 Ödeshög	7,1%	6,1%	8,2%	18,3%	5,4%	21,0%	6,1%	11,9%	6,1%	5,1%
0512 Ydre	4,5%	4,4%	4,7%	12,1%	3,9%	16,5%	3,8%	4,9%	4,2%	5,0%
0513 Kinda	6,0%	5,5%	6,6%	19,6%	4,5%	29,5%	4,9%	11,2%	5,2%	4,6%
0560 Boxholm	7,0%	7,0%	6,9%	22,9%	4,3%	20,7%	6,4%	9,9%	6,5%	5,8%
0561 Åtvidaberg	8,1%	7,7%	8,6%	21,4%	7,4%	24,9%	7,4%	12,7%	7,7%	6,0%
0562 Finspång	7,7%	6,6%	9,0%	23,7%	5,1%	15,5%	6,9%	16,5%	7,0%	4,6%
0563 Valdemarsvik	8,9%	7,7%	10,2%	23,9%	6,9%	41,0%	7,2%	15,1%	7,7%	6,0%
0580 Linköping	8,9%	8,9%	9,0%	22,9%	6,9%	26,5%	6,6%	24,2%	10,4%	4,5%
0581 Norrköping	11,9%	11,5%	12,3%	24,6%	9,8%	29,4%	8,8%	25,9%	11,1%	6,8%
0582 Söderköping	5,6%	4,9%	6,4%	15,9%	5,3%	10,2%	5,4%	11,3%	5,1%	3,8%
0583 Motala	11,9%	11,7%	12,2%	32,8%	9,4%	29,8%	10,0%	22,2%	11,7%	6,5%
0584 Vadstena	6,8%	7,0%	6,5%	19,8%	4,9%	19,5%	5,9%	10,0%	7,0%	4,9%
0586 Mjölby	9,3%	8,5%	10,2%	25,9%	7,1%	21,8%	8,4%	17,5%	9,0%	5,3%
Länet	9,8%	9,4%	10,1%	24,1%	7,6%	27,0%	7,6%	21,3%	9,8%	5,4%
Länet ifjol	10,3%	10,4%	10,2%	25,3%	7,9%	26,5%	8,4%	20,4%	10,6%	5,9%
Riket	8,0%	7,9%	8,2%	18,2%	6,2%	20,1%	6,0%	17,2%	7,8%	5,1%

Källa: Arbetsförmedlingen, SCB

Den totala arbetslösheten i länet nådde sin kulmen i februari 2010. För ungdomar i åldern 18-24 år fortsatte arbetslösheten att stiga och uppgick till drygt 5 500 personer i augusti 2010. Medan den totala arbetslösheten har sjunkit under 2011 har ungdomsarbetslösheten stannat kvar på en fortsatt hög nivå. Som genomsnitt för kvartal 3 2011 uppgick antalet arbetslösa ungdomar i länet till knappt 5 300. Arbetslösheten i riket har från kvartal 3 2010 till kvartal 3 2011 sjunkit med 9 procent. Motsvarande värde för Östergötland är 5,5 procent. För ungdomar sjönk arbetslösheten i riket med 10 procent. Motsvarande värde för Östergötland är 4 procent. Det är framförallt Motala, Norrköping och Mjölby som har problem med hög ungdomsarbetslöshet i länet. I Motala och Mjölby har ungdomsarbetslösheten sjunkit under det senaste året medan den har ökat i Norrköping.

Eftersom arbetslösheten har sjunkit långsamt har det under det senaste året varit fortsatt svårt för personer inom utsatta grupper att komma ut i arbete. I tabell 8 nedan speglas det tydligt hur långtidsarbetslösheten har ökat framförallt inom vissa grupper under det senaste året. Det framgår också att det har varit svårare för män än för kvinnor att komma ut i jobb.

**Tabell 8: Öppet arbetslösa i mer än sex månader (för ungdomar 18-24 år gäller 100 dagar) samt sökande i jobbgarantin för ungdomar respektive i jobb- och utvecklingsgarantin. Andel av samtliga personer som är öppet arbetslösa eller sökande i program med aktivitetsstöd i respektive grupp.**

	Kvartal 3 2010	Kvartal 3 2011	Riket kvartal 3 2011
Totalt 16-64 år	52%	55%	50%
Kvinnor	51%	53%	48%
Män	53%	57%	53%
Unga 18-24 år	53%	55%	52%
Äldre 55-64 år	67%	72%	65%
Funktionsnedsatta	58%	58%	54%
Inrikesfödda	52%	56%	51%
Utrikesfödda	51%	54%	49%
Utomeuropeiskt födda	48%	52%	47%
Förgymnasial utbildning	55%	58%	54%
Gymnasial utbildning	53%	56%	51%
Eftergymnasial utbildning	45%	49%	44%

Källa: Arbetsförmedlingen

## Arbetsmarknadspolitiska utmaningar

Målet med arbetsmarknadspolitiken är att varaktigt öka sysselsättningen och på så sätt öka den ekonomiska tillväxten och säkerställa en hög välfärd. Syftet med insatserna inom arbetsmarknadspolitiken är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. Arbetsmarknadspolitikens inriktning är ofta avgörande för de grupper som står längst från ett arbete att komma in på arbetsmarknaden.

De grupper med svagast ställning på arbetsmarknaden bedöms vara:

- Personer med högst förgymnasial utbildning
- Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- Personer utan arbete i åldersgruppen 55-64 år
- Utrikesfödda, särskilt personer födda utanför Europa
- 

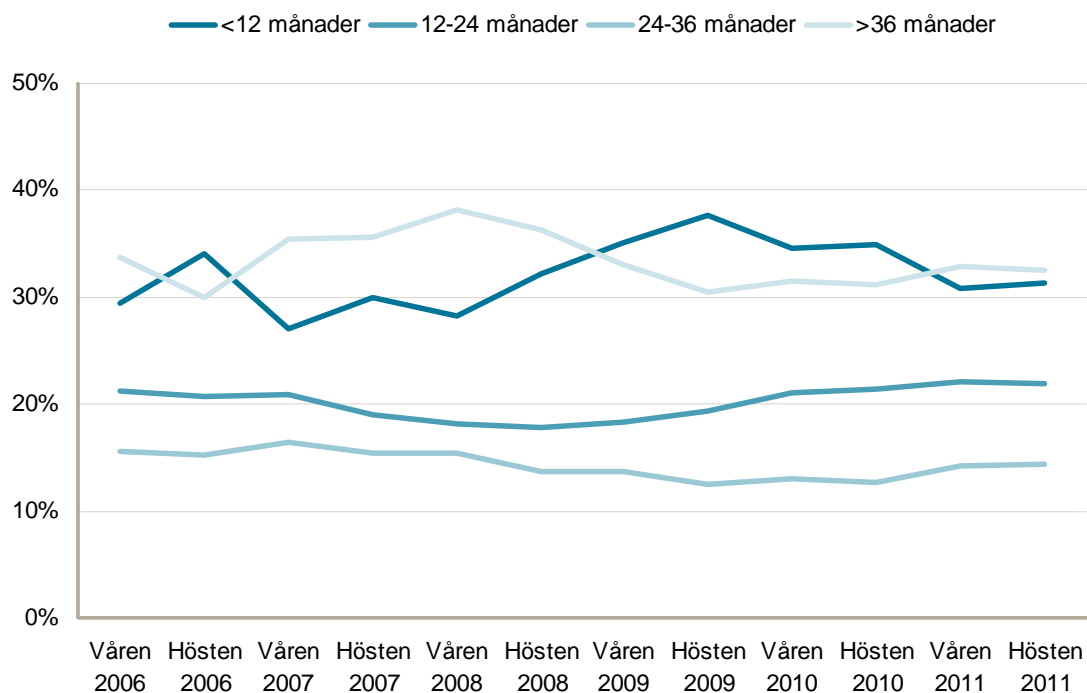
### Var tredje utan arbete i mer än tre år

De sammanlagda tiderna utan arbete hjälper till att nyansera arbetsmarknadsläget. Många av de inskrivna på Arbetsförmedlingen har med sig en bakgrund med flera tidsperioder utan arbete. Genomsnitt under kvartal 3 2011 var knappt 20 000 personer inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i Östergötland. Av dessa hade nästan 6 500 varit utan arbete längre än 3 år under den senaste tioårsperioden vilket motsvarar var tredje person. Detta visar att många av de arbets sökande har svårt att finna en fast förankring i arbetslivet.

Diagram 6 visar på andelen av de arbets sökande fördelat på olika tider i arbetslöshet under den senaste tioårsperioden. Andelen med korta tider, mindre än 12 månader, sjunker i högkonjunktur och stiger i lågkonjunktur. Det är direkt beroende av antalet nyinskrivna arbetslösa. I en lågkonjunktur när antalet varsel ökar, stiger antalet nysinskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. Av samtliga inskrivna arbetslösa har under kvartal 3 2011 69 procent varit arbetslösa i mer än ett år under den senaste tioårsperioden. Det motsvara nästan 14 000 personer i Östergötland.

Långa tider i arbetslöshet innebär ofta en tuff väg tillbaka till ett varaktigt arbete. Det innebär en stor utmaning framöver att stötta dessa arbets sökande i deras väg att finna ett arbete, och en ännu större utmaning att förhindra att denna grupp ökar.

**Diagram 6: Öppet arbetslösa och sökande i program fördelat på sammanlagd tid utan arbete under de senaste 10 åren. Andel av öppet arbetslösa och sökande i program i åldern 16-64, procent.**



Källa: Arbetsförmedlingen

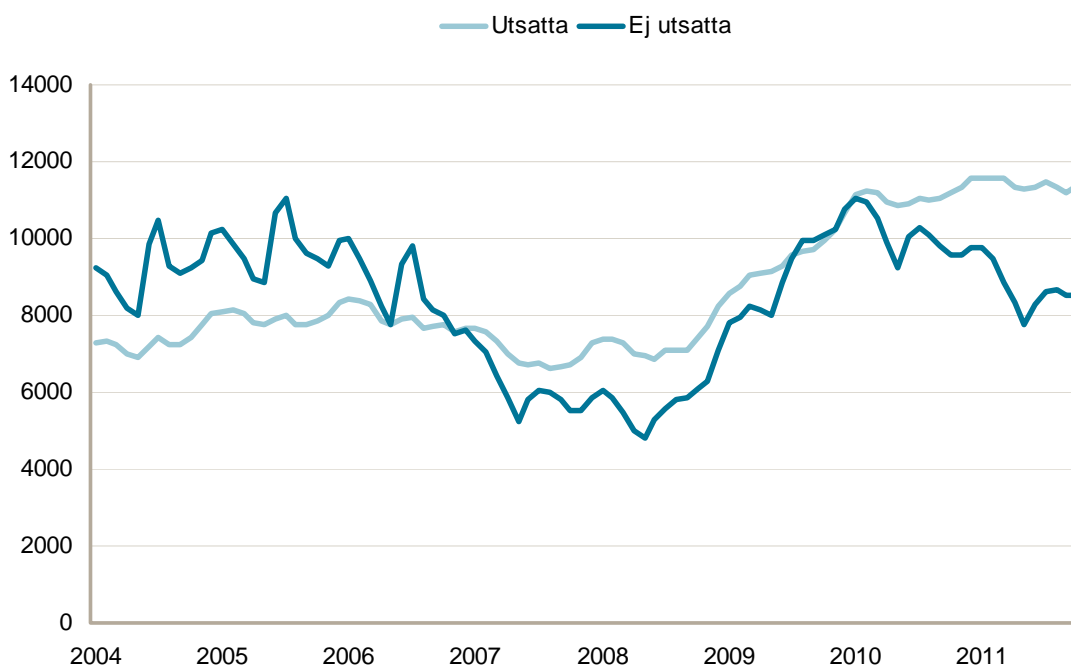
### Antalet personer i utsatta grupper ökar

Diagram 7 speglar antalet arbetslösa personer indelade efter om de ingår i någon av de utsatta grupperna eller inte.<sup>1</sup> De grupper som Arbetsförmedlingen har identifierat som extra utsatta på arbetsmarknaden har svårt att komma i arbete även under goda tider. Inom de grupper med personer som inte är lika utsatta rör det på sig betydligt snabbare. Oroande för det kommande året är att antalet arbetslösa personer inom utsatta grupper kvarstod på en mycket hög nivå även under återhämtningen under 2010 och 2011. När nu konkurrensen om jobben ökar kommer också långtidsarbetslösheten inom de här grupperna sannolikt att öka.

Arbetsförmedlingen har tilldelats mer medel under 2012 för att bättre stötta de arbets-sökande. Handläggartätheten kommer att öka och fler verktyg för att förbättra stöttningen av personer inom de utsatta grupperna är under framtagande.

<sup>1</sup> Utsatta grupper : Förgymnasialt utbildade, äldre än 55 år, utomeuropeiskt födda samt personer med funktionsnedsättning och medför nedsatt arbetsförmåga.

**Diagram 7: Antal arbetslösa i utsatta grupper och arbetslösa i ej utsatta grupper, Östergötland län våren 2006 - hösten 2011 (Ej dubbelräkning mellan grupperna)**

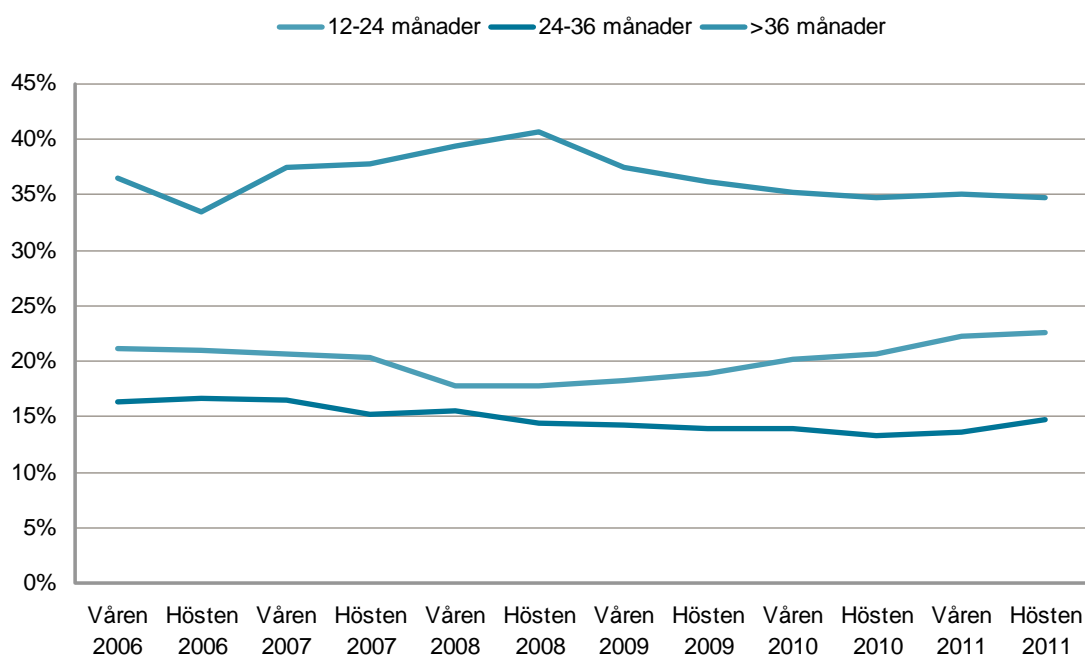


Källa: Arbetsförmedlingen

### Arbetslösa med förgymnasial utbildning

För personer med högst förgymnasial utbildning är chanserna att hitta ett arbete små. Totalt utgör gruppen 5 800 personer av de inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i Östergötland. Av dessa har 2 000 personer varit arbetslösa i mer än 3 år under den senaste tioårsperioden.

**Diagram 8: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, förgymnasialt utbildade**



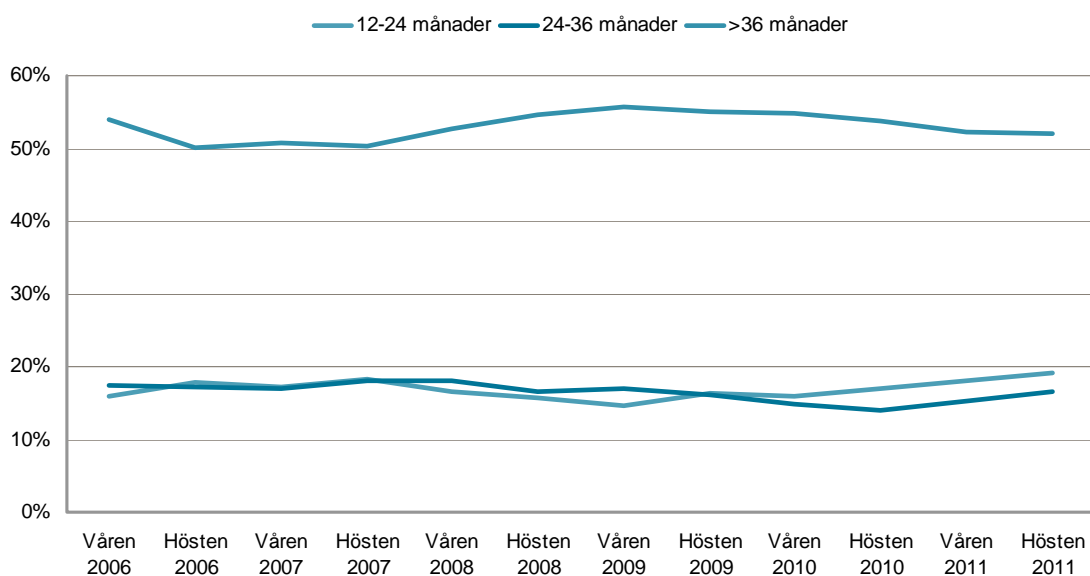
Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har inte verktyg för att höja utbildningsnivån för den här gruppen. Konsekvensen blir att personer med kort utbildning blir kvar hos Arbetsförmedlingen, utan möjligheter att genomgripande förändra situationen. Risken är stor att antalet korttidsutbildade som saknar arbete blir fortsatt stort och att tiderna utan arbete blir långa. En del kommer förstås ut i arbete men alltför ofta blir anställningen kortvarig.

### Arbetslösa med funktionsnedsättning

Antalet arbetslösa inskrivna vid länets Arbetsförmedlingar med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har ökat. Sedan hösten 2008 har antalet arbetslösa med funktionsnedsättning stigit med över 1 700 personer till 3 900. Ökningen beror givetvis delvis på lågkonjunkturen 2008-2009 då den totala arbetslösheten steg kraftigt, men den beror också på förändringarna i sjukförsäkringssystemet. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är en grupp som generellt har svårt att komma ut i arbete. Detta syns tydligt i diagram 9 nedan som visar andelen av de arbetssökande som har varit arbetslösa under långa tider. Mer än varannan inskriven arbetslös inom gruppen har varit arbetslös längre än 3 år under den senaste tioårsperioden. Nästan nio av tio har varit arbetslös i mer än ett år under den senaste tioårsperioden.

**Diagram 9: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, funktionsnedsatta**



Källa: Arbetsförmedlingen

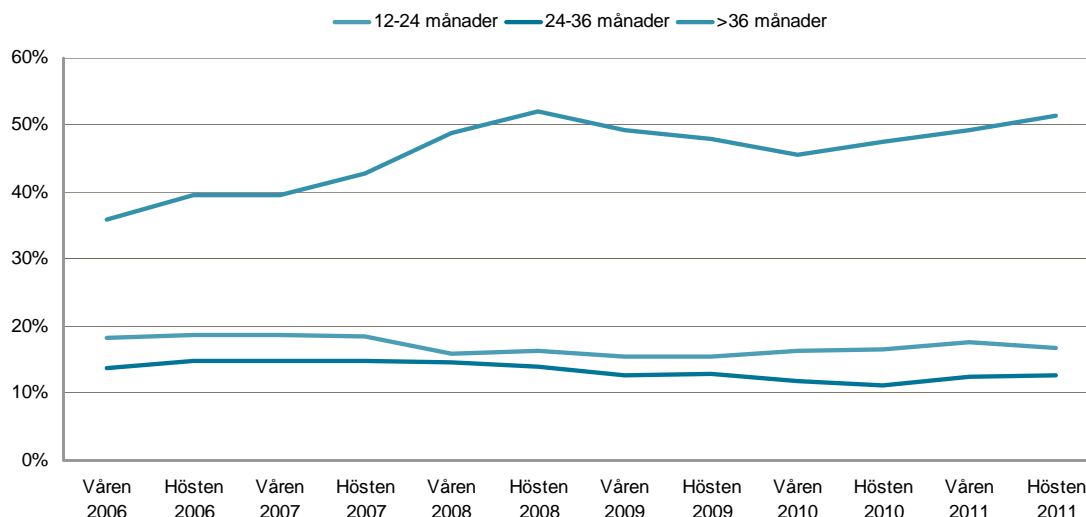
Arbetsförmedlingen har flera verktyg för att hjälpa den här gruppen ut i arbete. Ett stort hinder har varit kunskapsbrist hos arbetsgivarna. Få har vetat vad det finns för hjälp att få för att till exempel anpassa en arbetsplats. Som en följd av detta genomför vi nu kampanjen *Se Kraften!* i syfte att förbättra arbetsmarknadssituationen för gruppen och skapa mer varaktiga lösningar.

Nedgången av antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning har avstannat och bedömningen är att antalet nyinskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning som medför arbetshinder bör minska. Det betyder att det totala antalet arbetslösa inom gruppen inte bör öka nämnvärt under 2012, särskilt inte om kampanjen *Se kraften!* blir lyckosam. Däremot kan det totala antalet inskrivna hos Arbetsförmedlingen med funktionsnedsättning som medför arbetshinder öka eftersom Arbetsförmedlingen utökar samarbetet med Försäkringskassan och börjar arbeta med dessa personer tidigare i processen. Samarbete syftar till att göra vägen till arbete kortare.

## Arbetslösa äldre 55-64 år

Antalet arbetslösa personer i åldern 55-64 år ökade markant under 2009. Det framgår av diagram 10 nedan att dessa personer sedan haft svårt att komma ut i arbete. Andelen arbetslösa som har varit utan arbete i mer än 3 år är i den här gruppen 50 procent och antar en stigande kurva. När konjunkturen nu viker är risken stor att den här gruppen ökar.

**Diagram 10: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, äldre 55-64 år**



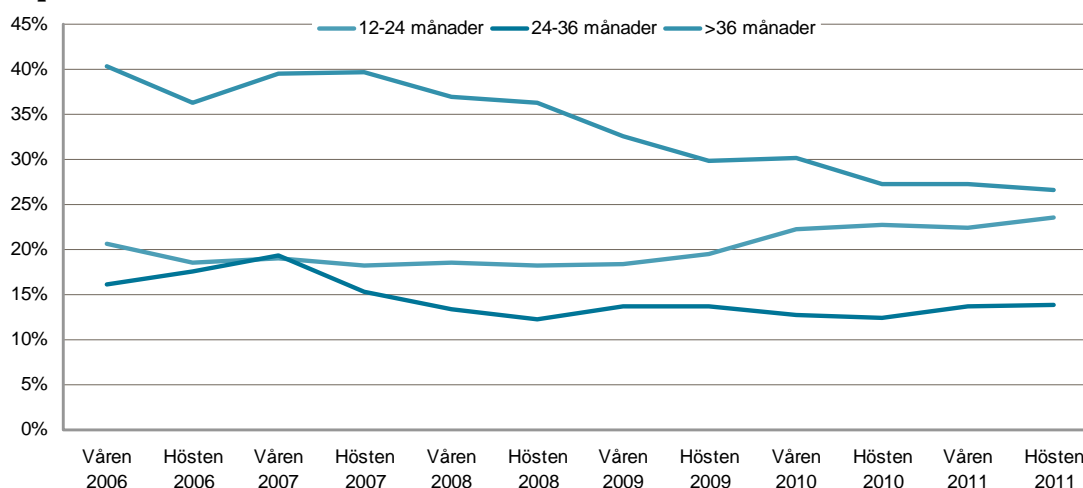
Källa: Arbetsförmedlingen

## Utomeuropeiskt födda

Utrikesfödda är en grupp som upplever en allt tuffare situation på arbetsmarknaden och särskilt svårt har utomeuropeiskt födda. Sedan hösten 2008 har antalet arbetslösa utomeuropeiskt födda personer fördubblats och är nu nästan 4 000 personer i Östergötland. Situationen har varit än svårare för den här gruppen i många andra län.

Arbetskraftsdeltagandet bland utrikesfödda ligger långt under det arbetskraftsdeltagandet för svenskfödda, 56 procent mot 78 procent. Samtidigt har Östergötland ett lägre arbetskraftsdeltagande än riksgenomsnittet för båda grupperna. Motsvarande värden för riket är 60 respektive 79 procent.

Arbetsförmedlingen har i sitt nya uppdrag, *Etableringsuppdraget*, fått det övergripande ansvaret för nyanländas etablering i samhället och arbetslivet. Det är ett mycket brett uppdrag som bl.a. innefattar att underlätta bosättning, utöver stöttning till arbete. Reformen har medfört att fler nyanlända personer synliggörs i Arbetsförmedlingens statistik. Personer som med det tidigare systemet i högre utsträckning även stod utanför arbetskraften finns nu hos Arbetsförmedlingen för matchning mot jobb. Detta medför att andelen arbetslösa med långa tider utan arbete har minskat de senaste åren eftersom antalet nyinskrivna nyanlända hos Arbetsförmedlingen har ökat. Reformen bör sannolikt leda till att arbetskraftsdeltagandet bland utrikesfödda ökar.

**Diagram 11: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, utom-europeiskt födda**

Källa: Arbetsförmedlingen

Stora delar av den här gruppen har bristfälliga utbildningar eller svårigheter att få sin utbildning validerad i Sverige. Ett annat hinder är språkkunskaperna. Potentialen i den här gruppen är stor och tidiga utbildningsinsatser är av stor vikt.

### De lokala politikerna är viktiga

Flera av de lokala arbetsmarknaderna i Östergötland präglas fortfarande av attityder från ett traditionellt industrisamhälle där det fanns gott om lågkvalificerade arbetstillfällen. Omfattande strukturomvandlingar har skett i framförallt Norrköping, men också i Motala. Industrin är inte längre dominant och de industrier som finns kvar erbjuder mer sällan lågkvalificerade arbetstillfällen. De arbets sökande behöver i större utsträckning utbilda sig och i högre grad arbetspendla än vad som var nödvändigt tidigare. Just de här båda kommunerna har drabbats av hög ohälsa bland befolkningen, särskilt bland kvinnor. Det är en följd av en låst och tuff arbetsmarknad.

Politiker kan inte skapa jobb, men de kan skapa förutsättningar för att jobb skapas och för människor att påverka sin framtid. Ett sätt är att öka möjligheterna till arbetspendling. Pendeln skär rakt igenom Östergötland och säkerställer att flera orter har mycket goda möjligheter till arbetspendling. På andra orter är stora infrastrukturprojekt igång som om ett par år kommer att öka möjligheterna till arbetspendling även här. Fortfarande är arbetspendling besvärligt i flera delar av länet.

Kommunerna och landstinget är i flera kommuner de enskilt största arbetsgivarna. Tillsammans med de statliga arbetsgivarna står de för ca en tredjedel av de sysselsatta i Östergötland och har därmed ett stort ansvar för hur arbetsmarknaden ser ut. Två av de enskilt största grupperna av inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen är undersköterskor och barnskötare. Båda med i huvudsak offentliga arbetsgivare att tillgå. För undersköterskor handlar det om bristande arbetsvillkor, främst vad gäller arbetstiderna, och risken finns att de offentliga arbetsgivarna kommer att möta stora svårigheter att rekrytera ny personal till sina omsorgsverksamheter om de inte lyckas göra yrket mer attraktivt.

För barnskötare handlar det om en obalans mellan efterfrågad arbetskraft och antalet utbildningsplatser. Fortfarande erbjuds utbildning till barnskötare både på gymnasiet för ungdomar men även inom den kommunala vuxenutbildningen. Samtidigt vägrar de

flesta kommuner att anställa dem inom sina egna verksamheter i barnomsorgen. Ett fåtal anställs som timvikarier vilket vaggar in dem i förhoppning om fortsatt arbete. Steget att gå vidare i sin yrkeskarriär blir då större. Det här fenomenet drabbar två av våra mest utsatta grupper på arbetsmarknaden- ungdomar och utrikesfödda.

## Yrkesbarometer

Bedömning av arbetsmarknadsläget ett år framåt för ett urval av yrken.

Bristyrken	Överskottsyrken
Förskollärare	Barnskötare
Specialistsjuksköterskor	Hudterapeuter
Byggnadsplåtslagare	Vaktmästare
Svetsare	Vårdbiträden
Civilingenjörer maskin, elkraft	Försäljare fackhandel och dagligvaror
Mjukvaru- och systemutvecklare	Administratörer och sekreterare
Byggnadsingenjörer	Elevassistenter
Barnmorskor	Fastighetsskötare
Läkare	Hästkötare
Lastbilmekaniker	Lagerarbetare

## Om prognosen

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning utgör basen för prognosbedömningarna. Undersökningens urval är stratifierat, det vill säga det ska så långt som möjligt likna näringslivets struktur i länet vad gäller branscher och arbetsplatserna storlek. I Östergötland län ingick 728 arbetsställen inom det privata näringslivet och svarsfrekvensen blev 70 procent i höstens undersökning. För offentlig verksamhet är undersökningen heltäckande inom primärkommuner och landsting samt ett antal statliga verk. Svarsfrekvensen för offentlig verksamhet blev 74 procent i höstens undersökning. För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort, vilket ökar resultatens tillförlitlighet. Arbetsförmedlarna genomför intervjuerna och merparten av dessa sker vid ett personligt möte. Arbetsgivarna lämnar uppgifterna under sekretesskydd. Till stöd för bedömningar och analyser används även ett flertal andra källor; statistik som beskriver historiska förlopp, bedömningar om framtiden och framåtsyftande ekonomiska indikatorer.

För dig som är intresserad av mer detaljer kring vår undersökning finns mer information på [www.arbetsformedlingen.se/prognoser](http://www.arbetsformedlingen.se/prognoser).

## Källor

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning (kvantitativt och kvalitativt material)  
 Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik (nyanmälda platser, varsel, inskrivna arbetslösa, deltagare i program med aktivitetsstöd)  
 Branschorganisationer  
 Konjunkturinstitutet  
 Riksbanken  
 Statistiska Centralbyrån (SCB). Statistik: AKU, RAMS, KS.  
 Detta är ett urval av de viktigaste underlagen i analysen som ligger till grund för slutsatserna i prognosen.

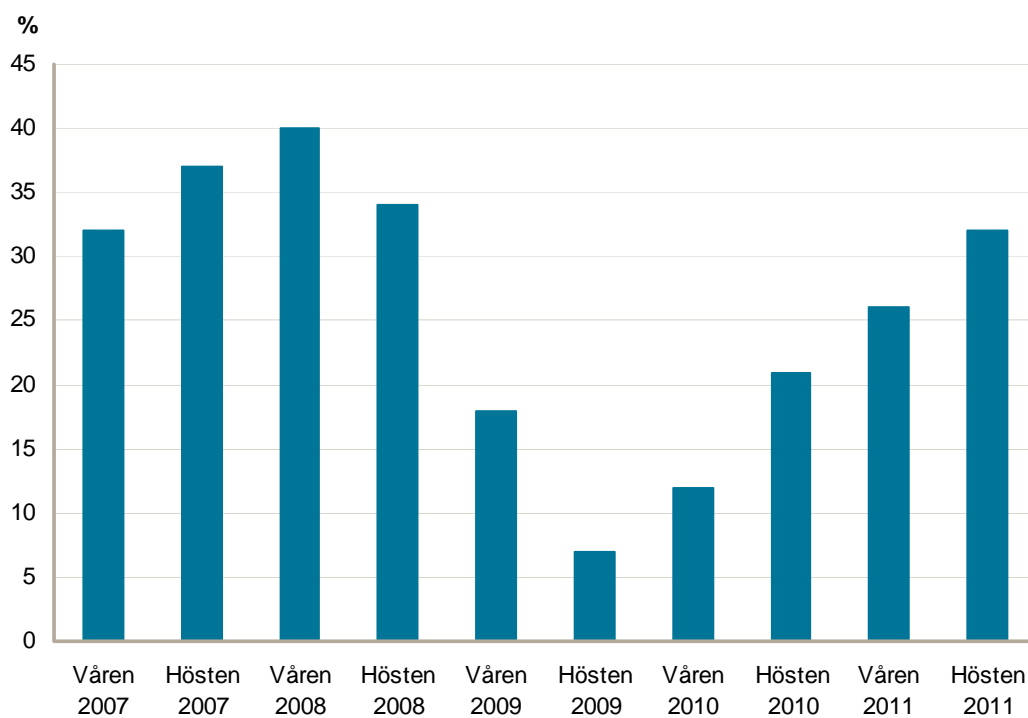
## Diagrambilaga

### Rekryteringsproblem

Andelen arbetsställen som upplevt brist på kompetent arbetskraft vid rekrytering senaste sex månaderna

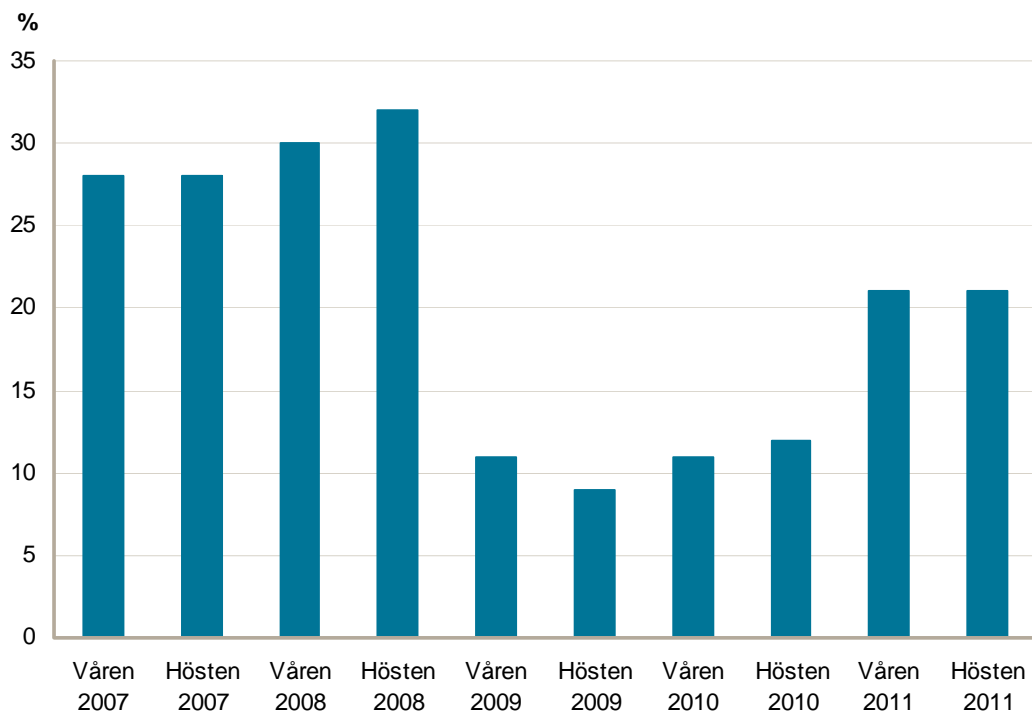
Horisontell linje = historiskt genomsnitt, våren 2007-hösten 2011

#### Industrin



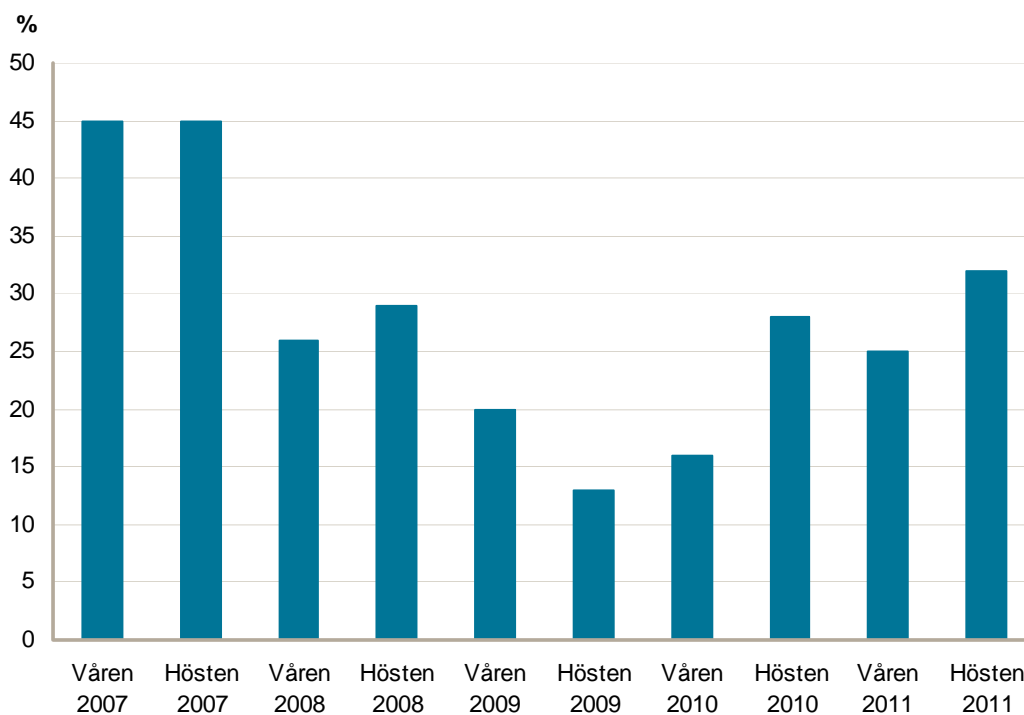
Exempel på bristyrken inom industrin är CNC-operatörer, projektledare, ingenjörer och tekniker.

### Privat tjänstesektor



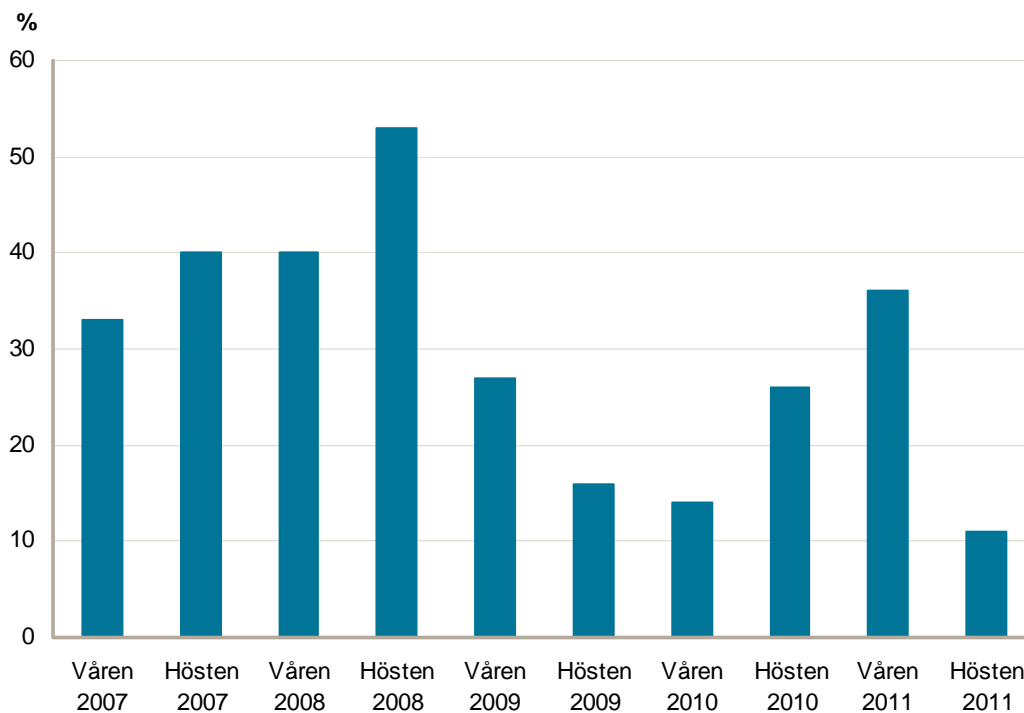
Exempel på bristyrken inom privat tjänstesektor är geotekniker, programmerare, mjukvaruutvecklare, timmerbilsförare, kock och ekonomisk rådgivare.

### Byggindustrin



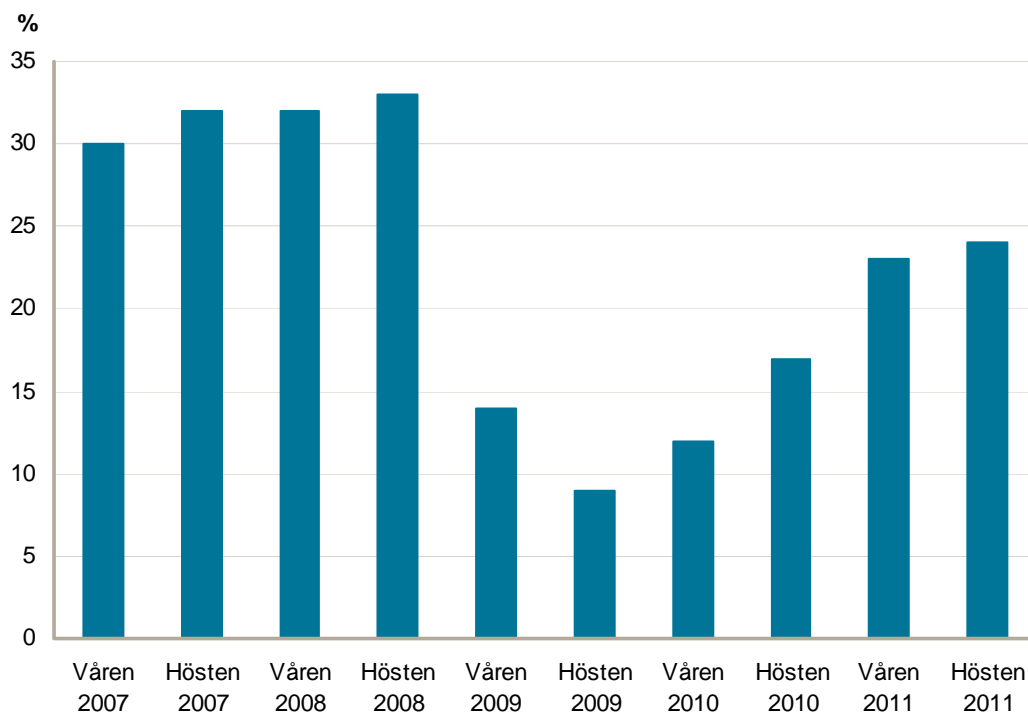
Exempel på bristyrken inom byggindustrin är plattsättare, murare, vvs-montörer och kyltekniker

### Jord- och skogsbruk



Exempel på bristyrken inom jord- och skogsbruket är maskinförare, skoter- och skördarförare, trädgårdsingenjörer och trädgårdarbetare med besprutningscertifikat.

## Offentliga tjänstesektorn



Exempel på bristyrken inom offentlig sektor är läkare, sjuksköterskor, lärare i yrkesämnen och lantmätare



## Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Östergötlands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete. På vår webbplats [www.arbetsformedlingen.se/prognoser](http://www.arbetsformedlingen.se/prognoser), hittar du arbetsmarknadsutsikter för landet som helhet.

De slutsatser som presenteras är Arbetsförmedlingens egna. Prognosmaterialet är fritt att användas och citeras med källhänvisning.

Ansvarig utredare Annelie Almérus, tel 010-487 67 05.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation Yrkeskompassen, som uppdateras två gånger per år. Se [www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen](http://www.arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen). Här beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken på ett års sikt. Dessa täcker tillsammans upp 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedömer vi även jobbmöjligheterna de närmaste fem och tio åren. I publikationen *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras den 12 juni 2012.